

Lessons learned

Beproeving Uniforme bronontsluiting, fase 1 (Januari 2025 – Juni 2025)

VNG, RINIS, Enable-U, Rijswijk, bNC SDG, juli 2025

Dit document bevat enkele lessen die geleerd zijn in de uitvoering van de beproeving Uniforme bronontsluiting fase 1. In deze eerste fase is het ontwerp en de specificaties voor uniforme bronontsluiting gedefinieerd en toegepast op de aansluiting door een gemeente op OOTS-V, de basisvoorziening bij RINIS. De lessen gaan alleen over deze beproeving in die fase. Er zullen nog vervolgstappen worden ondernomen in de beproeving, mede gebaseerd op de leerervaringen die in dit document zijn opgenomen. Leerervaringen uit dat vervolg volgen in een nieuwe versie van het document.

Inleiding

Vanuit de Europese digitale transformatie, ook bekend als de EU Digital Decade, komen er verschillende digitaliseringswet- en regelgevingen op ons af. Een aantal van deze wetten richten zich op informatieverstrekking en informatiedeling. Hierbij worden de volgende wetten expliciet benoemd: Single Digital Gateway, met het Once-Only Technical System (OOTS) als voorziening en eIDAS 2.0 waarbij de EUDI Wallet zowel als inlogmiddel als gegevensdrager is voorzien. Naast deze twee wetten is de European Interoperability Act een ander wet die ingaat op het realiseren, verbeteren en optimaliseren van interoperabiliteit (samenwerking tussen wetten, organisaties, informatie en techniek). In de twee eerstgenoemde wetten zijn ook zogenaamde bewijsstukken, attestaties en/of getuigschriften genoemd. Afhankelijk van de wetgeving wordt één van de termen gebruikt. Voor de eenvoud wordt in dit document gesproken over een bewijsstuk en daarmee als enkelvoudige term gebruikt.

Als houder van verschillende bewijsstuk registers, denk bijvoorbeeld aan de bevolkingsregisters (GBA en Burgerlijke Stand), maar ook vergunningen en ontheffingen of gemeentelijke vergoedingen in het kader van inclusiviteit, zorgen ervoor dat gemeenten soortgelijke gegevens voor verschillende doeleinden dienen te delen. In het project 'Uniforme Bronontsluiting, afgekort UBO' is gekeken of gewenste informatie objecten uniform en eenduidig geleverd kunnen worden zodat deze in meerdere toepassingen hergebruikt kunnen worden.

Om gemeenten, o.a. wegens kostenbesparing en onderhoud, te ondersteunen bij een éénmalige verstrekking voor meervoudig gebruik is er een praktijkbeproeving uitgevoerd. Deze praktijkbeproeving heeft zich gericht op ontsluiting van de gegevens en het aanbieden van geïdentificeerde bewijzen vanuit de gemeenten aan de basisinrichting OOTS. In een latere fase wordt levering aan een EUDI Wallet getest. In de beproeving is samengewerkt met de gemeente Rijswijk, softwareleverancier Enable-U in die gemeente, RINIS (basisinrichting OOTS), bureau Nationaal Coördinator SDG en DigiLab.

De beproeving heeft plaatsgevonden onder de volgende condities:

- Het gaat om het uitwisselen van gestructureerde data over geboorte (EU-schema)
- Gestructureerde data in JSON formaat (gestructureerde EU XML nog niet gereed)
- Allereerst met 1 testpersoon uit 1 gemeente (Rijswijk), waarbij de gegevens van de testpersoon uit de lokale (onpremises) bronapplicatie worden opgehaald.

- Belangrijkste focus ligt op het testen van de infrastructuur. Indien gebruikersfunctionaliteit niet volledig werkte of aanwezig was is deze gesimuleerd.
- Eerste hoofddoel: Presentatie en demo Exploration Room-sessie Projectathon juni
- Uitwisseling vindt plaats met Oostenrijk, Polen en Ierland
- Documentatie, bevindingen en aanbevelingen uit de beproeving worden breed beschikbaar gesteld

Documentatie

De volgende documentatie is opgeleverd vanuit het project en beschikbaar gesteld op de Digilab gitlab omgeving van het project:

- Plan van aanpak voor fase 1
- Lessons learned document
- Ontwerpkeuzes
- Specificaties DATA-API
- Technische documentatie Enable-U
- Technische documentatie RINIS
- Plan van aanpak voor fase 2

Lessons Learned

Uit de beproeving zijn de geleerde lessen opgetekend door de betrokken partijen en in dit document opgenomen. Voor de overzichtelijkheid zijn de lessen opgenomen in categorieën. Naast lessons learned zijn er ook vraagstukken, aandachtspunten en vervolgacties opgenomen. Bij alle punten in dit document is geprobeerd aan te geven of het specifieke ervaringen of aandachtspunten zijn voor OOTS, dan wel breed voor uniforme bronontsluiting, en of het gemeentespecifieke aandachtspunten zijn of overheidsbreed gelden.

Voorbereiding en uitvoering

Betrokken partijen hebben gezamenlijk de voorbereiding voor de beproeving opgepakt in het eerste kwartaal van 2025. Op basis van de voorstellen die hieruit zijn gekomen, heeft de beproeving plaatsgevonden in de maanden mei en juni. Meer informatie over de opzet van de beproeving is terug te lezen in het plan van aanpak. Informatie over de gemaakte ontwerpkeuzes is terug te lezen in het document over de ontwerpkeuzes. Hieronder worden de geleerde lessen en vraagstukken vanuit de beproeving over de voorbereiding en uitvoering van de beproeving opgesomd:

- Het is goed dat in de ontwikkeling van de architectuur direct de samenhang met de bronontsluiting voor de wallet is onderkent (naast de ontsluiting voor OOTS), zonder gelijk een 100% uitwerking voor de uitwisseling voor de wallet te maken (die is nog volop in beweging en zou flink vertragen). Niet afwachten, maar najagen en meters maken, was het adagio. Geen tijd voor het afwachten van allerhande discussies die nog lopen (bijvoorbeeld over de architectuur voor QTSP's), maar focus op hetgeen bij de gemeente moet worden geïmplementeerd en vrij stabiel kan worden ingezet in lopende ontwikkelingen.
- Wat goed heeft gewerkt is een duidelijk doel met strakke tijdslijnen (de uitwisseling kunnen laten zien op de projectathon aan andere lidstaten) en een duidelijke scope afbakening: vooral beproeving van de gegevensuitwisseling (niet de gebruikersflow) en hergebruik van bestaande inrichting bij alle partijen. Door een pragmatische aanpak gericht op resultaten kon het project ook wegblijven van de beleidsdiscussies, terwijl er

wel inzicht wordt gegeven in de usecases en de vraagstukken die op beleidsniveau nog op te lossen zijn. Het verwachtingsmanagement was daar ook op (in)gericht: "dit is alleen een beproeving".

- Vanuit RINIS was veel kennis en ervaring aanwezig die hebben geholpen bij het voorbereiden en uitvoeren van testen op weg naar en op de projectathon. Onder andere via de contacten die RINIS heeft met andere lidstaten. RINIS heeft ook gezorgd voor vulling van de common services ten behoeve van de beproeving. Op het moment dat er daadwerkelijk gegevensuitwisseling naar productie gaat en er meer gemeenten aansluiten, is het wel belangrijk na te denken over de ondersteuning bij bijvoorbeeld testen, het registreren en beheren van de common services, en andere randvoorwaarden die nu door RINIS zijn ingevuld voor de beproeving. Er zal dan ook duidelijkheid moeten zijn over rolverdeling tussen alle betrokken partijen (wat doet de gemeente, wat doet de leverancier, wat doet RINIS, wat doet bNC, wat doet de EU Commissie?) en noodzakelijke stappen in voorbereiding op productiegang. Deze informatie kan dan meteen ingaan op de (nieuwe) manier van aansluiten op de OOTS basisvoorziening door gemeenten.
- Het was goed om te zien dat er op de projectathon en de uiteindelijke beproeving vanuit alle lidstaten mensen aanwezig waren om met elkaar de gegevensuitwisseling te kunnen testen. Er is dus veel beweging, maar nog niemand is volledig in productie. Wel zijn er een aantal lidstaten behoorlijk ver en in staat om dat te doen. Zij worden gehinderd door het 'kip-ei-vraagstuk': het is wachten op lidstaten die gegevens vragen of gegevens kunnen leveren. Wij hebben daarin vanuit Nederland beweging kunnen brengen.
- RINIS heeft met Ierland, Polen en Oostenrijk getest en dat opgenomen. De opname van de laatste test hebben we op dag 2 gebruikt in de presentatie over onze activiteiten voor een uniforme oplossing bij gemeenten. Daarbij werkte de oplossing tussen RINIS en de gemeente Rijswijk goed en was ingrijpen vanuit de leverancier of RINIS niet nodig. Een geslaagde beproeving van uitwisseling via OOTS en gemeente Rijswijk via de voorgestelde uniforme oplossing dus! De showcases laat zien dat de architectuur werkt.
- Op de projectathon was een sessie gepland over de synergie tussen OOTS en de EUDI wallet. Er komt een vervolg rapport vanuit de EU op een eerder exemplaar met mogelijkheden voor synergie. Zowel geredeneerd vanuit de gebruiker als vanuit de infrastructuur. Wij hielden zelf in die sessie een presentatie over ons voornemen om te komen tot een 'uniforme bronontsluiting' voor gemeenten. Met 1 implementatie om zowel de verplichtingen OOTS en EUDI wallet in het verstrekken van gegevens in te kunnen vullen. Dat sloot goed aan bij een aantal van de genoemde mogelijkheden voor synergie die de commissie presenteerde. Tijdens de sessie en achteraf kwamen niet veel vragen van aanwezigen, maar wel regelmatig de bevestiging dat bij meer lidstaten de discussie over de relatie tussen beide initiatieven speelt en er interesse is in informatie over hoe anderen daarmee om gaan. Ook afstemming gehad met een onderzoeker die inventariseert hoe de implementatie verloopt in lidstaten en wat van belang is om die implementatie te ondersteunen en versnellen. Ons perspectief neemt zij mee in haar onderzoek.
- Aandachtspunt is dat er geen commitment vooraf is gekomen dat de architectuur compliant is met FDS, Gemeenschappelijke bronontsluiting en de architectuur voor gegevensuitwisseling. Een wat afwachtende houding van omgeving en beleid. Het was mooi geweest als er al andere dienstverleners aangehaakt konden worden en andere initiatieven stelliger zouden zijn over de functie van deze beproeving voor hun trajecten. En daarmee over de relatie van de beproeving richting deze landelijke initiatieven.

Format van de gegevensuitwisseling

In de praktijkbeproeving is een ontwerp beproefd waarbij gegevens over de geboorte van een persoon worden gedeeld tussen de gemeente(lijke bron) en RINIS om het daarna verder te delen met een overheidsorganisatie uit een andere lidstaat. De data is bij de gemeente beschikbaar gesteld via een DATA-API. Het ontwerp van de API is gebaseerd op het schema vanuit de EU voor de geboortegegevens en samengesteld in de EU evidencetype werkgroepen met betrokken lidstaten. De gegevens worden vervolgens in JSON format uitgewisseld in de gehele keten van partijen. De specificaties van de DATA-API zijn terug te vinden op de project gitlab omgeving. Er zijn diverse geleerde lessen en vraagstukken vanuit de beproeving over het te hanteren format voor de uitwisseling van de gegevens:

- (Overheidsbreed en bronontsluiting breed) In de huidige beproeving is vanuit OOTS een JSON bericht naar de gemeente gestuurd. Het OOTS bericht is omgevormd naar een XML base 64 bericht (STUF) bevraging. Het antwoord is vanuit StUF XML weer omgevormd naar een JSON OOTS bericht.
- Binnen de OOTS infrastructuur wordt nu (nog) gewerkt met XML, waardoor het bericht mogelijk in de toekomst weer moet worden omgevormd naar XML volgens het in de EU afgesproken schema. Omgang met meerdere gewenste formats is in de uitwisseling waarschijnlijk noodzakelijk. Hier moeten mogelijk afspraken over komen. En is dat straks mogelijk met behulp van de huidige specificaties?
- (Overheidsbreed en bronontsluiting breed) Zijn de EU specificaties het uitgangspunt voor het schema van de DATA-API? Op dit moment is het BRP dataformaat (STUF) bij de gemeente vertaald naar het gevraagde EU format. Vraagstukken voor vervolg die hierbij komen kijken zijn:
 - Wat wordt de basis voor het format voor de DATA-API? En hoe plus door wie worden de DATA-API specificaties beheert? Wat is de relatie met het GGM, STUF?
 - Is huidige API definitie voldoende voor uitwisseling van die gegevens in andere gegevensuitwisseling? Of zijn er toch vertalingen in formats, aanvullingen in gegevens, of anders nodig? Te toetsen in volgende fase van de beproeving.
 - Is er straks 1 schema voor alle gegevens die vanuit de gemeente beschikbaar moeten komen of moeten er schema's komen per domein/ per applicatiesoort/ per...?
 - Waar leg je de verantwoordelijkheid voor de vertaling van de interne gegevensformats naar de gevraagde schema's)?

Toepassing van Digikoppeling REST API FSC standaard en FDS afspraken

In de praktijkbeproeving is een ontwerp beproefd waarbij de gegevens worden gedeeld tussen gemeente(lijke bron) en RINIS via infrastructuur gebaseerd op FSC standaarden. Bij die uitwisseling zijn concept afspraken uit het Federatief Datastelsel (FDS) zoveel mogelijk gehanteerd. Meer informatie over de gemaakte ontwerpkeuzes zijn terug te vinden in het document ontwerpkeuzes. De volgende geleerde lessen en vraagstukken zijn vanuit de beproeving vastgesteld over de toepassing van FSC en de FDS afspraken (Overheidsbreed en bronontsluiting breed):

- Door alle betrokkenen wordt de inzet van bestaande eOverheidsstandaarden, in de beproeving vooral Digikoppeling API REST profiel en FSC, in het ontwerpen van de oplossing voor uniforme bronontsluiting zeer gewaardeerd. Wat wel lastig is aan deze twee eOverheidsstandaarden, is dat deze nog 'jong' zijn, in deze context nog niet

beproefd zijn en niet op alle punten vooraf helemaal uitgekristalliseerd waren. Er was meer nodig dan alleen het toepassen van de standaard. Hieruit zijn een aantal leerervaringen en vraagstukken naar voren gekomen die hieronder verder staan benoemd als subpunten.

- Certificaten voor het opzetten van de connectiviteit en FSC interacties zijn nu gebaseerd op certificaten van RINIS en Enable-U. Hierbij kent FSC nog geen gecentraliseerde Certificate Authority (CA) waardoor certificaten in productie altijd door de specifieke organisatie aangeleverd moeten worden. Ook ligt er een onderzoeksvraag om de TLS connectiviteit achter de Inway te verlengen. Onderwerp is bekend bij FSC team, maar onderzocht dient te worden of er al een werkende implementatie is. In het kader van de nieuwe Single Purpose certificaten richtlijn zal er vanaf mei 2026 altijd gebruik gemaakt moeten worden van separate PKIO client en server certificaten. Dit betekent overstappen op de nieuwe PKIO G4 certificaten
- Payload is nu met een BASE64-hash verzonden. Dit is gezien de vertrouwelijkheid van de gegevens niet gewenst. Het Digikoppeling REST API profiel heeft pas na 15 mei een signing verplichting opgenomen. Het encrypten van de payload is nog niet uitgewerkt. In afstemming en samenwerking met Logius is afgesproken dat vanuit het project hiervoor een voorstel wordt ingediend. Mogelijk kan dit in een volgende fase beproefd worden.
- Delegatie: omdat veel gemeenten gebruik maken van een integratie partner is delegatie een nader uit te werken onderwerp. In FSC is wel beschreven hoe delegatie zou kunnen werken, maar er zijn nog weinig implementaties hiervan bekend. Middels delegation zou het oorspronkelijke bewijs via een (technische) tussenpersoon doorgezet kunnen worden. Deze tussenpersoon mag handelen namens de bronhouder. De patronen hiervoor zijn zowel voor OOTS als de Wallet, met name om QEAA en PUB-EAA attestaties te verstrekken. Hierbij dient er aandacht te zijn voor zowel het JWT acces token als voor de JWT met payload. Het is wenselijk om hierover meer informatie beschikbaar te hebben voor implementatie.
- Behoeftte aan extra 'interne' interface van FSC manager zodat consumer client op basis van OIN/service de bijhorende hash runtime kan opvragen (voordat via Outway service aanroept). Dit is besproken met het Open FSC project team.
- Specifiek voor RINIS, met dubbelrol van directory manager en FSC consumer, de behoefte om FCS manager te deployen per rol (directory/versus consumer). Dit is besproken met FSC project team en is relevant voor productie deployment bij RINIS.
- Op dit moment gaat de standaard er van uit dat eenmaal toegang tot de inway van FSC, betekent dat dan alles daarachter veilig wordt verklaard, maar Enable-U wil dat anders inrichten door een trusted verbinding naar de backend. Hiervoor is een issue ingediend bij het open fsc team: mTLS tussen Inway (en Outway misschien) en service provider implementatie (client bij consumer) <https://gitlab.com/commonground/fsc/open-fsc/-/issues/149> Nog te implementeren, eventueel in volgende fase van de beproeving
- Er zijn diverse issues uit de beproeving vanuit Enable-U terug gemeld aan het Open FSC beheerteam: https://gitlab.com/commonground/fsc/open-fsc/-/issues/?sort=created_date&state=all&in=DESCRIPTION&search=enable-u&first_page_size=20

- Verdere afspraken over logging en het vastleggen daarvan zijn nodig, zodat logging onderling te relateren is en door iedere partij in het netwerk wordt vastgelegd. Dit is nog niet gerealiseerd en beproefd in deze eerste fase.
- Er is de behoefte geïdentificeerd om binnen het contract object tussen FSC consumer en producer ook de (wettelijke grondslag) basis vast te leggen. Een eventuele andere mogelijkheid om dit ook te doen, is 'policy based'. Vooral als straks RINIS vanuit andere rollen dan vanuit basisvoorziening OOTS de gemeente benaderd voor het raadplegen van de API. In het vervolg van de beproeving kan een voorstel worden uitgewerkt en beproefd.
- Uitwisselen van het vastgelegde 'uitdrukkelijk verzoek' (de wilsuiting) van de gebruiker van OOTS. De gemeenten hebben aangegeven inzicht te willen hebben in de bij RINIS vastgelegde informatie. En het eventueel zelfs gebruiken in de policy voor toegangsverlening bij de bron. Hiervoor zijn functionele requirements opgesteld en wordt bekeken of en hoe dit kan worden uitgewisseld binnen de huidige architectuur en standaarden > toelichting van Floris en Aleksandar
- Verder onderzoek naar eventuele inzet van DCAT tooling voor geautomatiseerd verzamelen van metadata bij de DATA-API voor het FSC register in de volgende fase.
- In de huidige implementatie is ervoor gekozen om het contract en API beschikbaar te stellen in de algemene Digikoppeling groep. Deze inrichting zorgde ervoor dat de implementatie in een kort tijdsbestek gerealiseerd kon worden. Dit is echter niet een gewenste inrichting. Er kan overwogen worden om voor Europese uitwisselingen een aparte groep in te richten zodat die van de Nationale uitwisselingen gescheiden worden. Hiermee zou je dan ook de policy specifiek voor de EU uitwisselingen kunnen regelen.
- Om een federatief stelsel te ontwikkelen waarmee gegevensuitwisseling wordt vereenvoudigd is het noodzakelijk om voorbij de Landelijke Verstrekkingen te redeneren. Afspraken die gemaakt worden zijn geldend voor: bronhouders, landelijke verstrekkingen en afnemers. Uitgangspunt hierin is dat de bron de benodigde informatie heeft, onderhoudt en voor verstrekkingen beschikbaar stelt. De verstrekking kan nog steeds gecentraliseerd plaatsvinden, maar de informatieketen is gelijk, zodat er weinig transformaties hoeven te gebeuren.

Gebruik Basisinrichting OOTS

In de beproeving zijn gegevens vanuit de gemeente(lijke bron) gedeeld met overheden in andere lidstaten via de Basisinrichting OOTS bij RINIS. Deze basisinrichting levert niet alleen de gegevens via de in de EU afgesproken standaarden en infrastructuur aan bij de afnemende partij(en), maar ondersteunt ook een aantal gebruikersfuncties die in OOTS verplicht zijn. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om het tonen van de gegevens die worden verstuurd aan de gebruiker of het vragen en vastleggen van het uitdrukkelijk verzoek. Er zijn in de beproeving een aantal geleerde lessen en vraagstukken vanuit de beproeving over het gebruik van de Basisinrichting OOTS vanuit gebruikersperspectief (OOTS specifiek) opgetekend. Alhoewel dit geen verdere actie vereist richting het ontwerp van de Uniforme bronontsluiting en de implementatie daarvan bij gemeenten, is het wel relevant die hier te benoemen als mogelijke vervolgacties voor RINIS:

- Bij 'Provided by' (portaal Ierland) wordt nog het verkeerde OIN gebruikt (van RINIS, moet van Enable You / Rijswijk zijn). Het OIN-nummer van de evidence provider moet correct in de database staan en het juiste OIN moet getoond worden aan de gebruiker in het portaal (via Common Services). Aandachtspunt voor de verdere informatie bij implementatie door gemeenten straks.

- Dubbelklikken op bewijs opvragen bij RINIS leidt tot fout (twee records i.p.v. één). Er kan een visuele indicator komen die aangeeft dat er actie loopt (spinner/loading) om dubbele acties door de gebruiker te voorkomen bij vertraging in de interactie met de gebruiker.
- Controle nodig of JSON-preview altijd correct wordt weergegeven (eventueel browser pop-up check). EU schrijft voor in oorspronkelijk formaat aan de gebruiker te tonen voor preview, maar dat wekt waarschijnlijk verwarring op (weergave in JSON of XML). Mensen zijn het niet gewend om een dergelijk format te moeten (p)reviewen. Er zal dus mogelijkheid moeten zijn om een duidelijk mensleesbare versie van de gegevens aan te bieden. Dit is functionaliteit die RINIS al kent, maar nog niet heeft toegepast in de beproeving.
- Alleen Rijswijk beschikbaar in selectie van overheidsorganisaties die gegevens over 'birth' kunnen verstrekken. Dat is voor deze test. Later mogelijk een issue bij >300 gemeenten. Hoe gaan we dat visueel goed kunnen vormgeven? Hieruit volgt eigenlijk ook de wens om zoveel mogelijk te kunnen verstrekken uit centrale bronnen (zoals BRP).
- Naam van bewijs: `Birth Certificate` roept discussie op – het is geen officieel certificaat maar gegevens uit de BRP. Voorgestelde nieuwe naam: `Authentic Birth Data` – deze wordt aangepast in de Common Services. Leerervaring: verschil tussen requirement uit procedure (Proof of birth) en de evidence type (bijv birthcertificate). In NL verstrekken we vanuit BRP echter niet het birth certificate, dus anders benoemen in common services.
- Authenticatie gebeurt via eHerkenning, niet via DigiD (internationaal niet ondersteund). Dit is een aandachtspunt bij verdere implementatie straks. Herauthenticatie in NL is nu tijdelijk gesimuleerd (met een knop + invoer BSN). Deze flow moet nog worden afgemaakt in de basisvoorziening. Daarnaast moet de grondslag voor toepassing hiervan door de basisvoorziening nog in de WDO geregeld worden.
- BSN van testpersoon (Gerrit den Braber) wordt gebruikt om mock data op te halen. Er is nog niet getest met echte data.
- Foutmelding bij Ierland-portaal: JSON wordt daar niet correct verwerkt (bekend issue). Ierland en andere lidstaten moet JSON-format (of XML formaat) van retourdata kunnen verwerken. Dat is dus afhankelijk van wat een lidstaat heeft aangegeven te kunnen ontvangen. Hier moet rekening mee worden gehouden in de productiesituatie: wat kan een lidstaat aan formaat ontvangen (en welke bied je dan aan vanuit de gemeentelijke bron).
- Een aantal vragen vanuit het gebruikersperspectief worden niet beantwoord in de beproeving, hoe krijgen die toch een plek in vervolgstappen?
Het gaat dan om vragen als:
 - Ga je naar gemeente van inwoning? Of naar gemeente van geboorte? Of maakt dat voor de gestructureerde gegevens niet uit, omdat de gemeente ook uit de landelijke BRP gegevens kan halen? En is dit juridisch haalbaar?
 - Proces van herauthenticatie uitvoeren.
 - Eventuele betaling voor het verstrekken van de gegevens vanuit de gemeente?
- Hoe routeert Rinis de berichten eigenlijk? Hoe weet RINIS dat het verzoek naar een bepaalde gemeente moet (of naar een gedelegeerde)? Op basis van een gemeentecode uit de DigiD prefill?
- (Uniforme bronontsluiting breed) Moeten de volgende onderwerpen ook een plek krijgen in de specificaties voor uniforme bronontsluiting of zijn ze specifiek voor een bepaalde toepassing die hier gebruik van maakt? En anders, zouden deze functies in de

basisvoorziening voor OOTS ook gebruikt kunnen worden in andere stromen van gegevensuitwisseling? En onder welke condities en afspraken?

- (re)authentication
- Preview
- Confirmation to send the data
- Logging & audit trail
- Payment

Onderlinge samenwerking

De beproeving is tot stand gekomen door intensieve samenwerking tussen een aantal (personen van een aantal) partijen. Uit die samenwerking zijn nog de volgende geleerde lessen en vraagstukken gedefinieerd:

- In de aanpak heeft het goed gewerkt om intensief contact tussen de betrokken partijen (VNG, Enable-U, RINIS en bNC) te onderhouden. Onder andere via de hackathons en deelname aan de projectathon. Twee voorbereidende hackathons en een voorbereidings sessie met RINIS richting de projectathon waren waardevol. Ondanks dat er ter plekke niet veel hoefde te worden opgelost, was het goed om iedereen die een aandeel had in de beproeving bij elkaar te hebben. Iedereen in een ruimte en niet heen-en-weer blijven mailen. Een wekelijkse stuurgroep met betrokken verantwoordelijken hielp daarin zeker ook. Deze aanpak kunnen we doortrekken naar een tweede fase van de beproeving.
- De samenwerking en (het vertrouwen in) de uitwisseling werd nu bereikt met een klein aantal partijen. Op het moment dat de oplossing naar productie gaat of in een volgende fase van beproeving met uitbreiding van functies, usecases, gegevens en dus meer organisaties zijn afspraken nodig om de samenwerking en het vertrouwen te kunnen continueren. Nu ging dat nog goed doordat partijen elkaar snel weten te vinden, straks zal dat via meer formele structuren geborgd moeten worden. Voorstellen die zijn gedaan voor het borgen van samenwerking en vertrouwen in toekomstige situatie:
 - Nadenken over de eisen die worden gesteld aan partijen die deelnemen aan de gegevensuitwisseling volgens Uniforme Bronontsluiting
 - Bepalen of er afspraken gemaakt moeten worden over het nakomen en controleren van die eisen. Komt er bijvoorbeeld een stempel 'Uniforme Bronontsluiting' voor partijen en mechanismen om dat te controleren? Dat zal in samenhang met de hiervoor bedachte governance en beheerstructuur moeten gebeuren. Bijvoorbeeld door dit onderdeel te laten zijn van het FDS afsprakenstelsel?
 - Testplatform om een compliance check op de oplossingen te kunnen doen. Voor de compliance OOTS kan iets worden ingericht bij RINIS, voor compliance EDI stelsel kan iets worden ingericht obv EDI stelsel afspraken. Voor compliance uniforme bronontsluiting moet mogelijk iets aanvullends of overkoepelends vanuit die oplossing aan compliance worden ingericht.
- Gebruik van kanalen DigiLab (oa Mattermost) voor onderlinge communicatie en communicatie naar buiten. Dit is goed bevallen, al was het voor de meesten even zoeken en had niet iedereen een Pleio account om daarmee gebruik te maken van het kanaal.
- Gezamenlijk projectplan met gemeenschappelijke afspraken over activiteiten en planning heeft geholpen om te sturen op deze gemeenschappelijke mijlpalen.

- Betrokkenheid vanuit gemeenten organiseren kostte veel moeite. Vanuit de softwareleverancier die veel gemeenten als klant heeft, is veelal ter vervanging het gemeentelijk perspectief ingebracht, evenals vanuit de VNG zelf. Voor een vervolg op de beproeving is het van belang om te zoeken naar een manier om gemeenten nog meer direct te betrekken.

Beleidsvraagstukken

Naast geleerde lessen en mogelijke aandachtspunten die gericht zijn op de beproeving en de organisatie daarvan, zijn er ook een aantal beleidsvraagstukken opgetekend vanuit het ontwerpen en beproeven van de voorgestelde oplossing. Deze vraagstukken zijn van belang voor de toekomstige inzet van de oplossing die is beproefd, evenals het borgen daarvan. Het gaat om de volgende beleidsvraagstukken:

- (Uniforme bronontsluiting breed) De beproeving maakt duidelijk dat bevoegde instanties behoefte hebben om de impact van Europese en nationale initiatieven voor gegevensontsluiting integraal te beoordelen en integraal aan te pakken. Dat strookt nog niet met de inrichting van de beleidsverantwoordelijkheden en de daaronder werkende programma's (zoals EDI en bNC SDG). Op dit moment vindt de beleidsmatige aansturing en operationele ondersteuning nog plaats per beleidsonderwerp ('verordening'). Dit vraagt organisatie van BZK en de projecten die in opdracht van BZK uitgevoerd worden om de communicatie te kantelen naar ondersteuning van bevoegde instanties bij de implementatie van de EU-verordeningen voor de interne digitale markt. Kanteling van "verordening" naar "uitvoering".
- (Uniforme bronontsluiting breed) Per evidence type de (authentieke) bron aanwijzen. Wie levert die gegevens in NL voor gegevens die ook in basisregistraties, en daarmee ook bijvoorbeeld via MijnOverheid, zijn te raadplegen, of vanuit de basisregistraties verstrekt kunnen worden? Hier zijn op NL niveau uitspraken nodig. Het liefst in samenhang met de voorbereiding op de inrichting van het EDI-stelsel NL waar veelal dezelfde gegevens worden vereist in de verordening (als attributen in de wallet of ter verificatie door vertrouwensdiensten).
- Uniforme bronontsluiting wordt nu beproefd voor het verstrekken van gegevens vanuit de gemeentelijke bron voor verstrekking buiten de Nederlandse overheid, namelijk overheden uit andere EU lidstaten en (private) vertrouwensdiensten, in het kader van Europese verordeningen. In hoeverre kan en moet deze oplossing ook gebruikt worden voor gegevensuitwisseling tussen gemeenten en met andere Nederlandse overheden? Door gebruik te maken van de Nederlandse standaarden en afspraken is hier al wel rekening mee gehouden. Dit moet verder onderzocht worden en afgestemd met bestaande ontwikkelingen, waaronder met name met FDS en Common Ground.
- (Specifiek OOTS) Uit de verordening blijkt dat naast gestructureerde gegevens ook altijd een PDF geleverd moet kunnen worden. De vraag is hoe dit samenhangt met de huidige gekozen oplossing voor uniforme bronontsluiting. Dat is gericht op het beschikbaar stellen van gegevens in een gestructureerd uitwisselformaat. Als de PDF het equivalent moet zijn van de oorspronkelijke akte, dan wordt dat lastig (want dat is niet gedigitaliseerd voor geboorte aktes en ligt elders vast). Als het een PDF kan zijn van het gestructureerde dataformat, dan kan eventueel een vertaling worden gemaakt. De vraag is alleen of dat geaccepteerd wordt aan de ontvangende kant. Vraag is ook of RINIS dit namens gemeenten kan samenstellen of moet de gemeente dit zelf kunnen doen? En

hoe past dit in de huidige oplossing? Er is dus een uitspraak nodig over óf er altijd ook een PDF beschikbaar moet zijn, of die PDF dan een PDF versie van de gestructureerde data kan zijn, hoe die PDF dan samenhangt met de huidig gekozen oplossing en wie die PDF dan het beste kan samenstellen en verstrekken.

- (Mogelijk uniforme bronontsluiting breed) Gebruik van BSN en de grondslag hiervoor. Er moet een grondslag zijn voor RINIS om DigiD te gebruiken voor herauthenticatie en verwerking van het BSN voor het ophalen van de juiste gegevens over een persoon bij de (gemeentelijke) bron.
- (OOTS specifiek) Het is van belang om voor productiegang duidelijkheid te hebben over verantwoordelijkheden bij en het proces voor het vullen en gebruiken van de Common services evenals afspraken over beheer daarvan.
- (OOTS specifiek met blik op uniforme bronontsluiting breed) 'Onboarden van gemeenten': hoe maak je het voor gemeenten heel eenvoudig om uniforme bronontsluiting te implementeren en daarmee aan te sluiten op de basisvoorziening (bijv FSC as a service?). Plus: hoe vinden vraag om gegevens en aanbod van gegevens elkaar gemakkelijk (marktplaats?). Er is ook een plan nodig voor het breed aansluiten van alle gemeenten voor meerdere gegevens.
- (Uniforme bronontsluiting breed) Diverse beheer- en opschalingsvraagstukken. Wie gaat ervoor zorgen dat beproefde voorstellen zich doorontwikkelen naar landelijke standaarden voor het beschikbaar stellen van gegevens uit de bron, minimaal voor OOTS en eIDAS doeleinden? En hoe organiseren we dat vervolgens? Waar worden de ontwikkelde aanvullingen op de bestaande standaarden belegd?

Buiten scope geplaatst voor fase 1 (of gepland voor vervolg)

Er zijn een aantal onderwerpen vooralsnog buiten scope geplaatst van de beproeving in fase 1. In een volgende fase van de beproeving moet worden bepaald of deze binnen die scope meegenomen kunnen worden.

- Op welke manier wordt duidelijk dat de burger toestemming heeft gegeven voor het verstrekken van de gegevens? Bij OOTS is opgenomen in de verordening wat een lidstaat (en authentieke bron) moet hebben geverifieerd via het vertrouwde kanaal. RINIS realiseert een aantal functies die hier invulling aan geven, waaronder herauthenticatie, tonen van informatie en het kunnen geven van toestemming voor het verstrekken. De eerste benadering van de bron vanuit een andere lidstaat via RINIS vindt plaats op basis van de actieve handeling van de gebruiker bij het portaal van de andere lidstaat. De bron vertrouwt er op dat RINIS de tussenliggende functies goed heeft uitgevoerd: benadering vanuit RINIS kent grondslag en dus policy vanuit wetgeving SDG/OOTS (en is op basis daarvan te vertrouwen). Voor andere kanalen die uniforme bronontsluiting gebruiken en dus dezelfde bron via dezelfde standaarden benaderen is dit anders. Voor de beproeving daarom goed om de achterliggende policy te implementeren: Policy op basis van wetgeving (verwijzen naar de OOTS wetgeving?), waarbij het uitgangspunt is dat alles wat over die verbinding verloopt is te vertrouwen. Dmv een extensie voor properties in het datacontract voor OOTS.
- We willen in een eventueel vervolg op de beproeving het volgende onderzoeken:
 - Te toetsen door vanuit RINIS (zelfde OIN) ook op basis van een andere policy (dus zonder datacontract OOTS) de bron te laten raadplegen. Die raadpleging zou moeten worden afgewezen.

- Toetsen of op deze manier ook andere bronnen zijn te raadplegen. We kijken daarvoor of de Belastingdienst wil aanhaken op de beproeving.
- Daarnaast nog onderzoeken in hoeverre de oplossing voor herauthenticatie en consent te hergebruiken is door andere partijen die de bron bevragen - opnemen in fase 2 bij gebruik door QTSP's als onderzoeksvraag. Hoe richten we dit stuk voor deze partijen in bijvoorbeeld? Verdere afstemming met FDS en RINIS over dit onderwerp organiseren.

Beantwoording onderzoeksvragen

Voorafgaand aan de beproeving zijn de onderstaande onderzoeksvragen gedefinieerd. Bij de onderzoeksvragen is aangegeven of deze in de beproeving zijn voorzien van een antwoord. Voor een belangrijk deel wordt ook verwezen naar de leerervaringen die hiervoor in dit document staan beschreven.

- Toets op gemaakte ontwerpkeuzes irt gemeentelijke architectuur

Door intern bij de gemeente gebruik te maken van een StUF BG bericht voor de bevraging van de GBA bij de gemeente Rijswijk kon worden aangesloten op de gemeentelijke architectuur.

- Implementeerbaarheid en effect op bestaande applicatielandschap en processen gemeenten

Het gaat om een uitbreiding van bestaande applicatie(s) bij de gemeente. Er hoeven, afhankelijk van opzet en implementatie, geen grote wijzigingen te worden doorgevoerd. Zo heeft Enable U bijvoorbeeld de FSC connectiviteit toegevoegd aan het integratie platform waar de gemeente Rijswijk gebruik van maakt. Omdat er al een bestaande GBA connectie was op dat platform was de oplossing snel te implementeren. De gemeente hoeft eigenlijk niets anders te doen dan toestemming te geven voor een extra aansluiting. Andere leveranciers kunnen op dezelfde manier kun bestaande functionaliteit met die connectiviteit uitbreiden en aanbieden.

- Opschaalbaarheid en uitbreidbaarheid (o.a. meer gegevens, meer afnemers, meer functies) plus toekomstvastheid van de oplossing

Dit hebben we in de beproeving nu nog niet goed kunnen onderzoeken. In fase 2 willen we uitbreiden in gebruikstoepassingen, in meer gemeenten en meer gegevens.

Op het moment dat de oplossing wordt geïmplementeerd als aanvulling op bestaande producten van leveranciers, dan is de oplossing snel op te schalen.

- Randvoorwaarden die ingevuld moeten zijn voor productiegang

Er zijn diverse punten benoemd in de lessons learned. In adviezen voor vervolg is hier verder invulling aan gegeven.

De minimale technische randvoorwaarde is een werkende FSC omgeving met productie PKIO certificaten. Daarnaast is mogelijk een mapping van de DATA-API specificaties naar StufBG intern nodig, evenals een aantal privacy en security randvoorwaarden met betrekking tot de interne applicaties, zoals toegang tot GBA, doelbinding, etc.

- Risico analyse en voorgestelde beveiligingsmaatregelen, toets op vastgelegde logging irt wettelijke verplichtingen (is aanvullende activiteit hierop nodig?)

Er heeft (nog) geen overkoepelende risico-analyse plaatsgevonden. Het uitvoeren van een DPIA en een risico analyse zijn nog te ondernemen activiteiten na afloop van de beproeving richting uiteindelijke productiegang. Uit de beproeving zijn wel een aantal leerervaringen op dit onderwerp opgehaald met acties voor vervolg. Deze staan beschreven bij de leerervaringen over FSC en de FDS afspraken en gaan bijvoorbeeld over mTLS beveiliging tussen FSC component en achterliggende applicatie of het sealen en encrypten van de inhoud van de gegevens. Ook zijn acties gedefinieerd op het vlak van policies voor toegang tot gegevens.

- Kunnen leveren van de gegevens conform schema evidence proof of birth OOTS en ‘near real time’ beschikbaarheid van gegevens

De beproeving heeft laten zien dat het lukt om gegevens beschikbaar te stellen volgens het schema voor proof of birth, zoals wordt ontwikkeld in OOTS verband.

Enable U heeft een connectie gemaakt naar het DataDistributieSysteem dat lokaal geïnstalleerd is bij de gemeente Rijswijk. De gegevens komen dus rechtstreeks vanuit de bron van de gemeente. Dit zijn synchrone StUF BG bevestigingen. De transformatie van OOTS formaat naar StUF BG vindt near realtime plaats en heeft geen effect op de synchrone bevestiging als deze vanuit OOTS komt.

- Digitaal beschikbaar stellen in dezelfde transactie. Welk proces en welke melding als dit niet lukt?

Indien een bevestiging aan de gemeente kant niet lukt leidt dit tot HTTPXXX error. Indien het bericht niet wordt geaccepteerd leidt dit tot een synchrone StUF FO03 error. RINIS ontwikkelt schermen die terugkoppeling kunnen geven aan de gebruiker over foutsituaties. Er moeten nog afspraken worden gemaakt tussen RINIS en de bron over het foutbericht dat wordt teruggegeven door RINIS en hoe dit wordt omgezet naar het juiste formaat.

- Relatie met het GGM

GGM is voornamelijk niet bedoeld of ontwikkeld als informatiemodel voor het gegevensmagazijn of als bron voor bevestigingen, maar alleen voor het vergaren van allerlei informatie uit de gemeentelijke organisatie (datawarehouse functie) om zo analyses en rapportages en dashboards te kunnen doen. Uiteindelijk kan de metadata rondom alle OOTS bevestigingen wel naar het GGM om de gemeente informatie te geven hoeveel OOTS aanvragen er vanuit Europa komen en om welke type aanvragen het gaat.

- Invulling en gebruik van de registers (common services, FSC metadata)

Common services zijn nu ingevuld door RINIS voor de acceptatie omgeving. Er zijn lessons learned en aanbevelingen opgenomen over dit onderwerp in dit document.

- Benodigd onderhoud en SLA afspraken, omgang incidenten en relatie met EU SLA afspraken

Dit is niet onderzocht in de beproeving. Eventueel mee te nemen in een volgende fase van de beproeving.

- Toetsen van totale klantreis obv voorgestelde architectuur met uniforme bronontsluiting gemeenten

In de beproeving is minder nadruk gelegd op de gebruikersinteractie. Een deel daarvan is gesimuleerd om in ieder geval de gegevensuitwisseling en de oplossing voor uniforme bronontsluiting te kunnen beproeven. Bovendien is nu alleen de klantreis voor OOTS beproefd.

De leerervaringen daaruit met enkele aanbevelingen zijn opgenomen in de lessons learned bij de leerervaringen vanuit gebruikersperspectief. Vanuit Enable U zijn de bevragingen wel inzichtelijk gemaakt voor de gemeente Rijswijk via het Managed Integration Dashboard. De gemeente heeft dus wel inzicht de bevragingen die gedaan worden vanuit OOTS.

Van de volgende onderzoeksvragen is al vastgesteld dat deze binnen de scope van de beproeving in fase 1 niet beantwoord gaan worden. Afhankelijk van uiteindelijke scopekeuzes in fase 2 wordt bepaald of deze hierin meegenomen kunnen worden:

- Toepassing van zoekfunctie naar gemeente/ bron via FSC irt uitkomsten common services.
- Toepassing van delegatie (FSC mogelijk nog niet geschikt), eventueel dus een endpoint per gemeente ipv leverancier.
- Gebruik van herauthenticatie bij Rinis. Eventueel simuleren of andere oplossing hiervoor. Proces voor bepalen betrouwbaarheidsniveau door gemeenten?
- Digikoppeling profile beveiliging?
- Encryptie: hoe de keys uitwisselen voor het opzetten daarvan FSC over verbindingslaag/connectiviteit

Adviezen voor vervolg

In onderstaande tabel zijn op basis van de leerervaringen en aandachtspunten in dit document een aantal vervolgstappen gedefinieerd.

Adviesonderdeel	Wat moet er geregeld worden?	Urgentie (Hoog/Mid den/Laag)	Betrokken partijen	Status
Voorwaarde / Aandachtspunt en bijbehorend advies	Concrete acties en oplossingen	Urgentie	Wie moet betrokken worden?	Open / In Uitvoering / Afgerond
Commitment van FDS aan de inzet van Digikoppeling en FSC voor uniforme bronontsluiting	Commitment laten bevestigen.	hoog		
Uitspraak van de werkgroep gegevensuitwisseling dat de gekozen architectuur compliant is.	Uitspraak ophalen.	hoog		
Uitspraak vanuit het project Gemeenschappelijke bronontsluiting (BZK/ICTU) dat de beproefde architectuur invulling geeft aan de richtlijnen van het project.	Uitspraak ophalen.	hoog		
Stichting RINIS moet de beproefde aansluitoptie tot voorkeursaansluitoptie bestempelen en opnemen in de aansluitdocumentatie van de Basisinrichting	Actie uitvoeren onder leiding van de projectleider OOTS van RINIS.	midden		

Het moet duidelijk zijn welke gegevens gemeenten naar OOTS gaan ontsluiten en welke daarvan prioriteit krijgen.	Afstemmen met Ronald Rasing en Gerard Noorda.	midden		
Verdieping op de fase 2 architectuur is waarschijnlijk nodig om brede uitrol van de fase 1 resultaten te kunnen starten.	Op tijd starten met het schetsen van de architectuur voor fase 2.	midden		
Nadenken over de manier om de oplossing voor uniforme bronontsluiting breed uit te rollen bij gemeenten tbv OOTS-V	Plan van aanpak opstellen	midden		
Verwerken van lessons learned in het ontwerp voor de beproeving fase 2 (en bepalen welke wel/niet mee kunnen, evenals afstemming FDS)	Meenemen in ontwerpdocumentatie fase 2	midden		
Uitwerken van aanvullingen en verbeteringen op de DigiKoppeling REST API met FSC standaard obv leerervaringen, wo: delegatiemodel, policy mechanisme, mTLS issue en signing/encryptie.	Voor fase 2 ontwerpen en meenemen in de beproeving, evenals voorstellen inbrengen in de werkgroep voor deze standaard.	midden		
Bepalen of en welke aanvullende functionaliteit voor de basisvoorziening breed inzetbaar is voor gegevensuitwisseling en opgenomen moeten worden in de basisvoorziening	Meenemen in ontwerpdocumentatie fase 2	midden		
Uitspraak nodig over óf er altijd ook een PDF beschikbaar moet zijn, of die PDF dan een PDF versie van de gestructureerde data kan zijn hoe die PDF dan samenhangt met de huidig gekozen oplossing en wie die PDF dan het beste kan samenstellen en verstrekken.	Afstemming met bNC/BZK	midden		
Relatie met het GGM verder uitwerken	Afstemming met GGM en softwareleveranciers gemeenten	midden		
Diverse voorstellen mbt implementatie en implementatieondersteuning voor OOTS	Meenemen in opzet voor implementatie ondersteuning en bijbehorende documentatie. Evenals afspraken	midden		

	vastleggen met bNC en RINIS			
Uitvoeren van een DPIA en risico analyse voor gebruik van de voorziening door gemeenten	Referentiemodel DPIA ontwikkelen obv de DPIA op de basisvoorziening.	midden		
Diverse beheer- en opschalingsvraagstukken, waaronder ook afspraken en compliance				
Foutafhandeling door de keten van partijen verder vormgeven en implementeren.	Happy flow is getest nu de niet happy flow met alle mogelijke fout situaties.	midden		